ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра політології і державного управління

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету суспільних наук
_____ /Остапець Ю.О./
«____» _____20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ФІЛОСОФІЯ

Рівень вищої освіти	**Перший (бакалаврський)**
Галузь знань	**05 Соціальні та поведінкові науки**
Спеціальність	**052 Політологія**
Освітня програма	**Політологія**
Статус дисципліни	**Обов'язкова**
Мова навчання	**Українська**

Ужгород 2021

Робоча програма навчальної дисципліни **«Соціально-політична філософія»** для здобувачів вищої освіти галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки** спеціальності **052 Політологія** освітньої програми **Політологія.**

Розробник: **Буркало В. В.,** доцент, кандидат філософських наук, доцент кафедри політології і державного управління.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри
політології і державного управління

протокол № 12 від «01» липня 2021 р.

В.о. завідувача кафедри _____ Вегеш М.М.

Схвалено науково-методичною комісією **факультету суспільних наук**

протокол № 01 від «30» серпня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії _____ Попадич О.О.

© Буркало В.В., 2021 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2021 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td colspan="2">Розподіл годин за навчальним планом</td></tr>
<tr><td>Денна форма Навчання</td><td>Заочна форма Навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів ЄКТС – 7
Кількість кредитів ЄКТС – 3 (5-ий семестр);
Кількість кредитів ЄКТС – 4 (6-ий семестр)</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>Загальна кількість годин – 210 (90+120)</td><td>3-ій</td><td>3-ій</td></tr>
<tr><td>Кількість модулів – 4</td><td colspan="2">Семестр:</td></tr>
<tr><td rowspan="6">Тижневих годин:
для денної форми навчання: 2,6 (5-ий семестр);
4 (6-ий семестр)

аудиторних – 44 (5-ий семестр)
50 (6-ий семестр)

самостійної роботи студента – 46(5-й)
70(6-й)</td><td>5-6-ий</td><td>5-6-ий</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції:</td></tr>
<tr><td>30
30</td><td>12
14</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні (семінарські):</td></tr>
<tr><td>14
20</td><td>-</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td rowspan="2">Вид підсумкового контролю:
залік - 5-ий семестр;
іспит - 6-ий семестр</td><td colspan="2">Лабораторні:</td></tr>
<tr><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Форма підсумкового контролю: усна</td><td colspan="2">Самостійна робота:</td></tr>
<tr><td>116</td><td>184</td></tr>
</table>

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Соціально-політична філософія» є надати студентам основи теоретичних знань про політичну та соціальну філософію як концептуалізацію політичного і соціального світів в розмаїтті їх світоглядного-смислового дискусійного осягнення в рамках сучасного практично-філософського дискурсу голістичного бачення благого життя і його метаісторичних обріїв та вироблення у студентів вміння застосовувати набуті знання й культуру мислення в своїй практичній фаховій та повсякденній діяльності.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) загальних компетентностей:
   - знання предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК-1);
   - здатність бути критичним і самокритичним (ЗК-3);
   - здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку,верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України (ЗК-6);
   - здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства , техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК-7).
2) спеціальних компетентностей:
   - здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки (СК-1);
   - здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки (СК-2);
   - здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах (СК-3);
   - здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування , політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування (СК-5);
   - здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні (СК-6);
   - здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності (СК-7);

Крім того, вивчення вказаної вибіркової навчальної дисципліни дозволить здобувачу вищої освіти у подальшому орієнтуватися в проблематиці основних тенденцій розвитку політико-філософського дискурсу, його соціально-філософських метаморфоз, проявів архетипних та символічних структур, орієнтуватися в смисловому просторі сенсів життя і еволюційній спрямованості свободи людського духу в його індивідуальних та планетарних виявах та виробити власну світоглядно-етичну стійкість щодо професійних деформацій під тиском цивілізаційних зваб і дуальності конфліктного мислення, використовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань, зокрема при пошуку ефективних розв'язків завдяки методологічній культурі проясненого мислення та в налагодженні світоглядно-смислової

комунікації з усвідомленням свого служіння як якісності закономірної свідомості в Єдиному Житті.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Соціально-політична філософія»** є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньо-професійної програми (ОПП):

ОК 02 Філософія
ОК 03 Історія та культура України
ОК 05 Історія зарубіжних політичних систем
ОК 06 Історія політичної думки
ОК 07 Сучасна зарубіжна політологія
ОК 08 Політична географія і політика
ОК 09 Вступ до спеціальності
ОК 11 Загальна теорія політики
ОК 14 Політична конфліктологія
ОК 16 Елітологія
ОК 32 Порівняльна політологія

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Соціально-політична філософія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	**Шифр ПРН**
розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності;	**ПРН-1**
вміти критично мислити у сфері професійної діяльності;	**ПРН-3**
розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення;	**ПРН-7**
уміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки;	**ПРН-8**
вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування;	**ПРН-12**
застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності;	**ПРН-14**
Вміти визначати національні пріоритети та інтереси України з урахуванням безпекової складової в умовах викликів, ризиків та загроз, зокрема зовнішніх.	**ПРН-19**

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Соціально-політична філософія**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	**Шифр ПРН**
знати предмет, методологічні засади (принципи і методи) сучасної моральної філософії і політичної філософії, зміст основних категорій курсу з соціально-політичної філософії та субстанційні засновки суспільного	**ПРН-1**

життя в розрізі різних світоглядних філософських позицій як етичних та правових засад політичної професійної діяльності;	
використовувати знання закономірностей та еволюції політико-філософських уявлень та переконань щодо оптимальної політичної організації інституційного забезпечення благого життя, його сенсів, спрямованості та критично виявляти когнітивні упередження, що обумовлені історичною добою, культурними вподобаннями, особистісними та колективними ілюзіями, стереотипами відповідних типів раціоналізації, циклічністю стадій розвитку, світоглядним контролем еліти за мисленням і циркуляцією інформаційних потоків, критично оцінювати маніпулятивне нав'язування громадській думці псевдо дискурсів, методологічну однобічність аргументації, особливо в умовах гібридної війни, дезінформації, цинічної брехні та пропаганди і давати аргументовану критику в політичних дискусіях з активацією потенціалу демократичного стилю мислення і поведінки, відстоювання і розширенні прав і свобод людини й громадянина в його взаємозалежному існуванні в Єдиному Житті Єдиного;	**ПРН-3**
знати історію, закономірності та етапи розвитку класичних, некласичних та посткласичних соціально-політичних філософських концепцій, моделей, парадигм, дискурсів, їх головні позиції, дискусії, схеми та логіку аргументації стосовно актуальних проблем практичної філософії минулого і сьогодення, гуманістично-аксіологічні засади дисципліни, її здобутки, вузлові проблеми, дискусійний характер та точки зростання;	**ПРН-7**
розпізнавати політико-філософську та світоглядно-ціннісну приналежність й особливості політико-філософських та соціально-філософських ідей і способів їх розуміння, їх інституційно-організаційну розбудову в соціальних практиках суспільного життя, світоглядні настанови та міру гармонійної цілісності і поступу на їх основі до нової якості благого життя в єдності його духовно-культурних, етичних, психологічних, політичних, соціальних, економічних, правових складників різних рівнів суспільної самоорганізації, використовувати базові поняття й категорії дисципліни для розв'язання аналітичних дослідницьких завдань, відстоювання моральнісних засновків вимірів політики й запобігання крайнощам утилітарного, елітаристсько-гегемоністського, технократичного і дегуманізованого соціально-політичних підходів, пошуку і витворення дедалі досконаліших форм соціальності та практично-дискурсивного сприяння сталому розвитку місцевого, регіонального, загальноукраїнського й планетарного рівнів;	**ПРН-8**
аналізувати взаємозв'язок і взаємодію наявного і належного у соціально-політичній реальності, взаємозалежності соціальних знань, соціальних цінностей, переконань, інституційної пам'яті та інституційного й соціального досвіду, комунікативної відкритості, прийняття «інакшості», виявляти кореляції наскрізності структур цивілізаційного процесу та метаісторичного сенсу людської еволюції, відносин суспільство-свідомість-природа, смисложиттєвих орієнтацій суб'єктів політики та їх вибір залежно від світоглядних орієнтацій, символічних конструктів его, міри духовності/бездуховності (єдності/роз'єднання) і розототожнення з власними образними, ментальними, емоційними, соціально-рольовими, предметно-речовими і суб'єктними прив'язками в голістичному потоці фрактальної психодинаміки соціально-політичного життя цивілізації в процесі трансформаційної глобалізації інформаційної доби і сходження до	**ПРН-12**

нових вимірів суб'єктності більш високоорганізованих структур власного Вищого Я і соборного Ми, світоглядно коригувати власну поведінку і мислення та допомагати співгромадянам, громадським організаціям, громадським активістам й державним службовцям зберігати соціально-політичний консенсуальний баланс в кризових ситуаціях, за трансформації чи соціально-політичної стабільності з належним використанням політичних інструментів гармонізації свободи, рівності, справедливості в своєму служінні українському народу;	
застосовувати теорії та методи соціально-політичної філософії для налагодження ефективної політичної комунікації між політичними силами різного ідейно-політичного спрямування, між владою і громадськими організаціями та громадськими активістами, проводити філософський аналіз світоглядного впливу на масову свідомість та масову поведінку, здійснювати політико-філософську експертизу пропагандистських та PR-акцій, розробляти рекомендації щодо організації соціальної комунікації між прихильниками відмінних чи конфліктуючих політико-філософських спрямувань, прогнозувати відповідні тенденції та наслідки розвитку соціальної практики, розробляти моделі її можливого вдосконалення;	**ПРН-14**
утверджувати толерантне співіснування ненасильницьких політико-філософських світоглядів та світоглядних настанов, що визнають базові демократичні права і свободи людини, соціальний діалог, гендерну рівність, національну індивідуальність і рівноправність, визначати потреби матеріального, психологічного добробуту і ментальної рівноваги миролюбного (софійного) розуму та становлення постнекласичного інтегрального голістичного світогляду (Філософії, (Ідеології), Науки Єдиного Життя) поза боротьби світоглядів й подолання штучного поділу на матеріальне і духовне як національні пріоритети та інтереси України щодо подолання олігархії, елітарності, групового егоїзму, монополізму, корупції, соціальних, економічних диспропорцій і бідності, конфліктності як зовнішніх проявів деструктивності психічного (нецілісності індивідуальної і колективної душі соціуму через домінування індивідуального та групового его (тіні), що протистоїть християнській свідомості, Вищому Я суб'єктів) і світоглядної вузькості існуючих політичних ідеологій і філософських систем за інформаційної доби, духовного планетарного оновлення та глобалізаційних викликів з урахуванням безпекової складової ризиків, загроз, зокрема зовнішніх.	**ПРН-19**

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Методи навчання

Методами навчання дисципліни «Психологічні основи управлінської діяльності » є:

1) лекція-бесіда;
2) пояснювально-ілюстративний метод;
3) пояснювально-спонукальний метод;
4) евристична бесіда;
5) ділова гра;
6) обговорення і аналіз історій та ситуацій;
7) інтерактивні вправи,
8) робота в мікрогрупах;

9) практичне (семінарське) заняття;
10) презентації;
11) дискусії і обмін досвідом з громадськими активістами, політиками, державними управлінцями та менеджерами;
12) елементи фасилітації;

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- залік;
- письмове тестування;
- аналітичне есе;
- аналітичний реферат;
- презентація результатів виконаної індивідуальної роботи студента.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ на семінарських заняттях, написання аналітичного есе, письмове тестування з теми.
Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.
Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	50	100
5	7	16	7	5 +10		

Т1, Т2… - теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
Т6	N7	Т8	Т9	Т10	Т11	Т12	Т13	50	100
+4	+4	10	+4	+4	10	+4	10		

Т6, Т7… - теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 3)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
Т14	Т15	Т16	Т17	Т18	Т19	50	100
7	10	10	10	6	7		

Т14, Т15… - теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 4)

Поточне оцінювання та самостійна робота										Модульна контрольна робота	Сума
Т20	Т21	Т22	Т23	Т24	Т25	Т26	Т27	Т28	Т29	50	100
+4	6	6	6	6	+4	+4	8	6	+4		

Т20, Т21… - теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	4	30	3	30	5	30	5	30
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	1	10			1	10		
Есе	1	10			1	10		
Реферат (аналітичне завдання) або презентація, колоквіум			1	20			1	20
Модульна контрольна робота	1	50	1	50	1	50	1	50
Разом		100		100		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи.

Мінімальний поріг для допуску до модульної контрольної роботи становить 10 балів. Модульна контрольна робота складається з трьох запитань описово-аналітичного характеру.

Перше запитання покликане оцінити знання з тематичної проблематики відповідного модулю, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на семінарських заняттях. Залежно від обсягу, послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, перше запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 10 балів.

Друге запитання має на меті оцінити розуміння основних психологічних закономірностей управлінської діяльності в їх взаємозв’язку з індивідуальними та груповими психологічними

характеристиками суб'єктів управлінської взаємодії. Залежно від послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, друге запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 15 балів.

Третє питання модульної контрольної роботи має прикладний, творчо-аналітичний характер. Залежно від обґрунтованості аргументів і суб'єктивних висновків студента з визначеної проблематики, третє запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 25 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.

Відповідно до ***«Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсових) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті»*** (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку « добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту заочної форми навчання, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Оцінка за 100-бальною шкалою	**Оцінка ЄКТС**	**Оцінка за національною шкалою**	
		Диференційована	**недиференційована**
90 – 100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Становлення політико-філософського дискурсу та онтологія політичного

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ ПОЛІТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Світ політичного як об'єкт філософської рефлексії. Різні філософські підходи до визначення сутності та природи політики. Економічні, соціологічні, стратифікаційні, правові, етнічні, інституційні, антропологічні, конфліктно-консенсусні дефініції політики.

Предмет філософії політики. Предмет філософії політики згідно історико-політичного та концептуального підходів. Спільне та відмінне у змісті термінів "філософія політики" та "політична філософія". Основні об'єкти вивчення філософії політики. Зв'язок філософії політики з іншими філософськими та політичними науками та специфіка цієї дисципліни.

Основні проблеми філософії політики як окремої філософської дисципліни: ідеальний суспільно-політичний устрій; критерії оцінки суспільно-політичних інституцій; вплив цих критеріїв на вибір та утвердження суспільно-політичного устрою; способи та методи пізнання політики.

Структура філософії політики. Історія формування основних політико-філософських концепцій. Політична онтологія. Політична антропологія. Політична хронологія. Вчення про політичний простір. Кратологія. Політична етика. Політична аксіологія. Політична гносеологія.

ТЕМА 2. ПОЛІТИКО-ФІЛОСОФСЬКІ КОНЦЕПЦІЇ АНТИЧНОСТІ ТА СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Сократ як засновник політичної філософії. Передумови зародженн філософії політики в Стародавній Греції. Політика як мистецтво засноване на знанні. Справедливість, доброчесність та знання як абсолютні божественні істини. Закон і право як основи державного порядку.

Теорія "ідеальної держави" та тоталітарної справедливості Платона. Етатизм – основний напрямок політико-філософської думки Стародавньої Греції та Риму. Ідеальне як відповідність природі людини. Держава як уособлення досконалості та справедливості. Залежність форми держави від пануючого суспільного прошарку. Негативне ставлення до ідеї громадянської свободи.

Зародження концепції "громадянського" у вченні Аристотеля. Політика та держава як відображення природних потреб людини, зокрема потреби у спілкуванні. Розумна природа людини як основа політики. Аристотель про "правильні" і "неправильні" форми політичного устрою. Економічна диференціація у суспільстві громадян як основа формування певної форми державного устрою. Наука про політику та її метод.

Теологічна філософська парадигма періоду Середньовіччя. Домінування принципу теократизму. Зародження антропоцентричної ідеї самоцінності людської особи. Обґрунтування принципу розподілу духовної та світської влади, відносин між людиною-християнином та державою.

Ідея теократичного панування у вченні Августина. Політика як "боротьба добра та зла". Вчення про "град божий" та "град земний". Обґрунтування теократичної ідеї зверхності духовної влади над світською.

Фома Аквінський і зародження ідеї суверенітету влади народу. Обґрунтування права людини на реалізацію суспільних прагнень. Політика і держава як результат суспільного розвитку. Розрізнення суті, форми та способу використання влади. Держава як засіб

підготовки людини до життя у “граді божому”. Обґрунтування ідеї “держави загального благоденства”.

ТЕМА 3. ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ СФЕРИ ПОЛІТИКИ У ПЕРІОД НОВОГО ЧАСУ

Основні політико-філософські ідеї Нового часу. Розуміння громадянського суспільства, політики та держави як окремих систем життєдіяльності людей. Утвердження ідеї про автономію людини від суспільства. Демістифікація держави. Концепція “суверенітету”. Поєднання ідей “природного права” та “суспільного договору”.

Запровадження емпіричного аналізу до пізнання політичної дійсності Ніколо Макіавеллі. Звільнення політики від католицького універсалізму. Політика як окремішня щодо моралі та економіки сфера життєдіяльності людини. Обґрунтування принципу політичної доцільності. Обґрунтування громадянських передумов для встановлення республіканської форми правління.

Вчення Дж. Лока про “природній стан” у житті людства та «суспільний договір». Дж. Лок про природній стан як дополітичний етап у розвитку людства та первинність громадянського щодо державного. “Тріада прав” Дж. Локка. Суверенітет народу. Обґрунтування Дж. Локом теорії конституційного обмеження влади. Право народу на непокору владі.

І. Кант про розширення свободи як мету існування людського роду. Концепція “правової держави”: держава як об’єднання людей, які підпорядковуються єдиним нормам права. Зародження теорії суспільної та політичної солідарності. Торжество ідеї права як сутність існування держави.

Ідеалізація ролі держави Г. Гегелем. Відокремлення етичного світу сім’ї, соціального життя громадянського суспільства від публічного життя держави. Ідеалізація ролі держави у політичному процесі. Моральний позитивізм Гегеля.

Співвідношення категорій “мораль”, “право” та “користь” у вченні І. Бентама. Філософське обґрунтування змісту поняття “користь”. Користь як синонім поняття благо. Спільне та відмінне у змісті понять “мораль” та “право”. Основні принципи “моральної арифметики”.

Вчення Дж. С. Міля про свободу. Визначення громадянської або суспільної свободи. Співвідношення незалежності особи та громадського контролю: громадська думка як загроза свободі. Корпоративний (груповий) характер моралі. Вчення про індивідуальну свободу.

К. Маркс та Ф. Енгельс про світову історію як історію виробництва людини. Світова історія як історія відчудження людини у процесі виробництва. Визначення основної мети розвитку людини. Формальна та матеріальна свобода. Можливість звільнення особи від держави та політики

ТЕМА 4. ПОЛІТИКО-ФІЛОСОФСЬКІ КОНЦЕПЦІЇ МОДЕРНУ ТА ПОСТМОДЕРНУ

Характерні риси розвитку політичної філософії на початку XX століття. Розгалуження політичної філософії на академічний, соціально-філософський та ідеологічний напрямки. Завершення епохи універсальних світоглядних систем. Розвиток позитивізму та ірраціоналізму.

Теорія політичного панування М. Вебера. Політичні явища як окремий вид буття. Розуміння держави як відносин панування, що спираються на легітимне насилля. Залежність між типом панування та типом держави: види легітимності. Капіталізм як втілення принципу раціональності.

Політична сфера як процес розвитку еліт: В. Парето, Г. Моска, Р. Міхельс. Обґрунтування поділу людей на правлячий клас та клас підвладних Г. Моска. Політичний розвиток як основа розвитку суспільства. Процес циркуляції еліт як універсальний закон історії: В. Парето. "Залізний закон олігархії" Р. Міхельса.

К. Попер про «відкрите суспільство» як західну модель глобального світу. Заперечення історицизму. Обгрунтування методологічного індивідуалізму. Формулювання К. Попером принципу політичної справедливості. Протиставлення «відкритого» та «закритого» суспільств. Потреба ефективного контролю за владою. Соціальна інженерія як альтернатива революції та шлях переходу до «відкритого» суспільства.

Теорія справедливості Дж. Роулза. Основні принципи справедливості. Обгрунтування принципів «розподільчої справедливості» як переліку процедур розподілу суспільного блага. Контрактистський (договірний) підхід до визначення суті справедливості.

Лібертаризм: Р. Нозік. Автономія особи як вища політична цінність. Обгрунтування трьох типів справедливості. Визначення історичних принципів справедливості. Розширення Р. Нозіком теорії початкового привласнення Дж. Лока. Використання Р. Нозіком теорії кращості В. Парето.

Егалітаризм: Р. Дворкін. Теорія справедливості як егалітарний розподіл цінностей. Критика контрактистського підходу до визначення справедливості Дж. Роулза. Проблема рівного початкового розподілу ресурсів.

Комунітаризм як сучасна альтернатива ліберальній традиції: Ч. Тейлор, М. Волзер. Ідетичність особи як її належність до певної спільноти. Теорія «стандартів якості» життя. Залежність ідеї справедливості від культурної специфіки суспільства.

ТЕМА 5. ПОЛІТИЧНА ОНТОЛОГІЯ

Предмет політичної онтології. Політична онтологія як вчення про політичне буття, об'єктивні передумови політики, специфіку політичного детермінізму, загальні перетворюючі можливості політики. Принцип універсалізації як основний принцип політичної онтології.

Пошук філософського визначення політики. Світ політичного як об'єкт політико-філософської рефлексії. Субстанціональна та реляційні версії сутності політики. Економікоцентризм: політика як буття та вид людської практики.

Поняття «політичного». Критерії визначення політичного. Атрибути політики. Детермінація чи індетермінація політики. Конфлікт і консенсус як суттєві характеристики політичної сфери: концепція К. Шмідта. Перетворення соціальних відносин у політичні при умові високої інтенсивності суспільних протиріч (конфліктів).

Змістовий модуль 2. ТЕОРІЯ ФІЛОСОФІЇ ПОЛІТИКИ

ТЕМА 6. ПОЛІТИЧНА АНТРОПОЛОГІЯ

Поняття «природа людини». Варіативність концепцій природи людини. Політика як продовження природної соціальності людини. «Політична тварина» Аристотеля. Соціальність людини як політична соціальність. Держава як продукт органічного розвитку сімї та громади. Політика як умова людяності людини (Платон). Існування політичної влади врятує людство від знищення (Августин, Лютер). Політика як механізм перетворення тварини в людину (Т.Гоббс). Політика як заперечення людяності людини (Ж.-Ж. Руссо). Політична антропологія К. Маркса. Психоаналітичні концепції природи людини (З. Фрейд, Е. Фромм, Г. Маркузе). Політика між прагненням до смерті й лібідо З. Фрейда. Природа людини в інтерпретації екзистенціалізму.

Класифікація видів "людини політичної". Типологізація «людини політичної» за ступенем активності. Критерій ролі «людини політичної». Вплив політичного режиму на тип людини.

Конфлікт між «людиною економічною» та «людиною політичною». Різні ролі людини: «людина економічна», «людина політична», «людина на відпочинку». Обгрунтування Г. Гегелем конфлікту «між людиною економічною» та «людиною політичною». Співпадіння та неспівпадіння інтересів людини у різних ролях. Природа людини та загальне благо.

Політика як різновид духовного виробництва. Гуманізм політики. Еволюція гуманізму як філософської течії. "Новий" гуманізм другої половини XX ст. Процес набуття людської сутності окремим індивідом: формування homo humanis. Гуманізм політики як пріоритетність людини над будь-яким політичним явищем чи процесом. Можливість впливу людини на сутність політики. Гуманітарна експертиза політичних рішень.

Людина у взаємовідносинах з суспільством та державою. Політичні інтереси та права людини у взаємовідносинах людини, суспільства та держави. Різні типи відношень між людиною та владою. Ідеї прав людини в періоди Античності та Середньовіччя. Ліберальна концепція прав людини. Соціальний підхід до проблеми прав людини. Основні моделі співвідношення людини та влади. Негативні та позитивні індивідуальні свободи.

ТЕМА 7. ПОЛІТИЧНИЙ ЧАС ТА ПОЛІТИЧНИЙ РОЗВИТОК

Визначення політичного часу, його типологізація. Різні типи політичного часу: "реальний", "історичний", "хронополітичний". Вчення про різні діапазони темпоральності. Синхронія та діахронія як два аспекти існування будь-якої політичної системи.

Зміст поняття «політичний процес" та "політична зміна". Політичний процес як зміна станів політичної системи, її функціонування в режимі темпоральності (часу). Три основні характеристики (осі) функціонування політичного процесу: принципи зосередження влади; спосіб правління; характер відновлення політичної системи. Політична зміна. Свідомий та поверхневий радикалізм у проведенні політичних змін.

Різні філософські підходи до розуміння політичного розвитку. Різні філософські підходи до розуміння політичного розвитку: Аристотель, Макіавеллі, Маркс, В. Парето і Г. Моска, М. Вебер та Т. Парсонс. "Золотий закон" політичного розвитку А. Токвіля. Поняття політичного розвитку та його критерії за Л. Паєм: структурна диференціація; так звані "здатності" системи; тенденція до рівноправ'я.

Філософське підгрунття поняття "політична модернізація". Співвідношення між поняттями "політична модернізація" та "політичний розвиток". Основні підходи до розуміння політичної модернізації. Завдання модернізації. Етапи становлення сучасних концепцій модернізації. Первинна та вторинна модель політичної модернізації.

ТЕМА 8. ФІЛОСОФІЯ ДЕРЖАВИ І ВЛАДИ

Еволюція розуміння поняття "влада" в розвитку політико-філософської думки. Конфуцій про божественний характер походження влади. Аристотель про природній характер влади. Т. Гобс та філософське обґрунтування влади як засіб досягти суспільне благо шляхом укладення "суспільного договору" між народом та сувереном. Влада як загальна субстанційна воля: Г. Гегель. Інстинктивна концепція влади: Ф. Ніцше. Економіко-соціальне походження влади. М. Вебер про владу як можливість реалізувати свою волю.

Сучасні філософські підходи до розуміння поняття "влада". Атрибутивно-субстанційні теорії влади: потенційно-вольові; інструментально-силові; системні і структурно-функціональні. Реляційні теорії влади: біхевіористський підхід; інтеракціоністські концепції; комунікаційні концепції.

Система кратологічних категорій. Межі влади. Система кратологічних понять або форми влади: сила (насилля); примус; спонукання; переконання; маніпуляція; авторитет. Визначення критеріїв меж влади: просторовий; людський; часовий; інформаційний; ресурсний; ціннісний.

Філософське осмислення поняття "держава". Походження терміну "держава". М. Дюверже про два значення терміну "держава". Консенсусна місія держави у політиці.

Виникнення держави як природної необхідніості: демографічна теорія; антропологічна теорія; завойовницька теорія. Держава як довільне творіння людей: раціональна (договірна) теорія.

Філософське обґрунтування поняття “легітимність”. Дві ознаки сутності влади: примус і легітимність. Походження терміну “легітимність”. Теорія легітимності влади М. Вебера. Сучасні концепції легітимності: легітимність політичних акторів; легітимність політичної дії; демократичний тип легітимності. Зміст процесу легітимізації. Легітимність як відповідність пануючої в певному суспільстві системи цінностей.

Філософський зміст теорії правової держави. Походження терміну “правова держава”. Можливість узгодження понять “всезагального права” та “держава”. Основні принципи правової держави: забезпечення порядку в державі та захищеність громадян. Основні ознаки правової держави.

ТЕМА 9. ФІЛОСОФСЬКА СУТНІСТЬ СВОБОДИ, РІВНОСТІ ТА СПРАВЕДЛИВОСТІ

Філософська сутність поняття “свобода”. Історичні підходи до розуміння сутності свободи: Платон, Спіноза, Т. Гобс, Ж.-Ж. Русо, Г. Гегель, І. Бентам К. Маркс. Сучасні інтерпретації змісту свободи: К. Ясперс, Ф. Гаєк, Ж.-П. Сартр. Дві концепції свободи за Н. Боббіо: поняття «позитивної» та «негативної» свобод. Р. Арон про “формальну” та “реальну” свободу.

Різні підходи до розуміння сутності поняття “рівність”. Егалітарне та елітарне розуміння поняття “рівність”. Розуміння поняття “заслуги” як центру концепції елітарної свободи.

Діалектика понять “свобода” та “рівність”. А. Токвіля про дихотомію “свобода-рівність”, різні її аспекти. Сучасні підходи до розуміння співвідношення між свободою та рівністю.

Філософське обґрунтування поняття “справедливість”. Еволюція розуміння змісту поняття “справедливість”: Конфуцій, Сократ, Т. Гобс, І. Кант, Г. Гегель. Сучасні ліберальні концепції справедливості. Справедливість як поєднання свободи та примусу. Базові принципи справедливості. Різні рівні справедливості. Розподільна справедливість. Максимальна свобода як мета справедливості.

Критика деонтологічного проекту звільнення (М.Сендел, Ч.Тейлор, М.Волцер, Е.Макінтайр). Фактичне апріорі традиції спільноти. Комунітарні умови ідентичності особистості: солідаризація з благом та цілями модерної спільноти. ”Перфекціоністська теза”: неможливість нейтральності щодо конкуруючих концепцій блага. Скасування єдиної ідеї справедливості. Царини справедливості (М.Волцер). Справедливість і права – орієнтири “етики після чеснот” (Е.Макінтайр).

ТЕМА 10. ФІЛОСОФСЬКЕ ПІДГРУНТЯ ТЕОРІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Зародження концепції “громадянського супільства» у період Античності, Середньовіччя та Нового часу. Зародження поняття “громадянське» у період Античності. «Громадянське» як не природне і не державне. Вивчення історичного досвіду полісу як першої форми цивільної громади: Аристотель. Розмежування сфери “політичного” та “державного” в епоху середньовіччя. Передумови переосмислення “громадянського” у період Нового часу. Т. Гобс та Дж. Локк про “природний” та “громадянський” стани. Ж.-Ж. Русо про роль приватної власності у виникненні громадянського суспільства. Т. Пейн про державу як “нічного сторожа”.

Класичні концепція “громадянського суспільства” Г. Гегеля та К. Маркса. Г. Гегель про особливу стадію суспільства в еволюції від сім’ї до держави. Конфліктність як природний стан громадянського суспільства: обґрунтування Г. Гегелем моральної вищості держави. К. Маркс про громадянське суспільство як “сферу праці, виробництва та обміну”.

Сучасні концепції громадянського суспільства. Відродження концепції громадянського суспільства неомарксистами (70-і роки XX століття). Соціал-демократичне розуміння громадянського суспільства. Ліберальна традиція. Лібертаристський підхід до розуміння сутності громадянського суспільства. Концепція Е. Арато.

Громадянське суспільство і моральна спільнота громадян. Конфлікт інтересів особи та громадянського суспільства: різні підходи щодо його вирішення. Обгрунтування автономії осби у середовищі громадянського супільства лібертаристами.

Критика обмеженості концепції «громадянського суспільства».

ТЕМА 11. ПОЛІТИЧНА ЕТИКА І ДИСКУРСИВНО-ЕТИЧНА ЛЕГІТИМІЗАЦІЯ ПОЛІТИЧНОГО ЛАДУ

Політико-філософська проблематика політичної етики. «Корпоративний» характер моралі. Два підходи до визначення предмету політичої етики: галузь загальної етики; нормативна теорія полтичної діяльності особи. Політична етика як етика інститутів та етика доброчесності. Вимоги до професійної етики політика.

Основні концепції співвідношення між світом моральності та світом політичного. Моралізаторський підхід: Конфуцій, Платон, Сократ, Аристотель, І. Кант, Г. Гегель, Е. Фром, Дж. Хакслі. Християнська етика. Моральний абсолютизм. Обґрунтування автономності політики від моральних цінностей: Н. Макіавеллі, Ф. Ніцше, К. Маркс, В. Ленін, Г. Моска, Р. Міхельс, А. Бентлі, І. Кант. Концепція класового характеру моралі. Компромісний підхід до визначення співвідношення між політикою та мораллю: А. Швейцер, М. Ганді, А. Ейнштейн. Етика відповідальності та етика переконань М. Вебера.

Питання про мінімальну моральну якість у політиці. Моральний конфлікт і політична законнність. Поняття і роль насилля в політиці. Насилля, мораль і ефективність політики.

Пропозиція комунікативної прагматики: дискурсивно-етична легітимація політичного ладу. Дослідження підвалин комунікативних практик в межах сучасної практичної філософії. “Апріорі комунікації”. Аргументативний дискурс усіх можливих учасників як ідеальна інстанція легітимації норм. Німецька комунікативна філософія і американський комунітаризм (продовження) Дискурсивний принцип організації спільної відповідальності. Універсалістська макроетика і її суміщуваність з “етноетиками”.

ТЕМА 12. ПОЛІТИЧНА АКСІОЛОГІЯ

Формування політичної аксіології як вчення про політичні цінності. Предмет політичної аксіології. Дослідження співвідношення між політичними цінностями І. Бентамом: принцип корисності. Утилітаризм - вчення про користь як критерій оцінки політичних явищ. Використання аксіологічного підходу до аналізу політики Ф.Ніцше. Визначення поняття “політичні цінності”, їх роль у політиці.

Політична ідеологія як співвідношення між політичними цінностями та політичним буттям. Виникнення терміну “ідеологія”. Марксистське розуміння сутності та ролі ідеології. Психологічна теорія ідеології В. Парето. Соціологічна теорія ідеології К. Мангейма. Концепції деідеологізації сучасного суспільства: Д. Бел, С. Ліпсет, Р. Арон.

Теорія блага у сучасній практичній філософії. Теорія блага і сучасні теорії справедливості. Спільне благо і справедливість. Теорія справедливості: Майкл Сендел. Ідея справедливості: Амартія Сен. Нові перспективи теорії справедливості: Марта Нусбаум. Зміст справедливості: сучасні дискусії та аргументи. Спільне благо, публічний розум і демократія.

Взаємодія цінностей у політиці. Зміст цінності “добробут”. Розуміння поняття “безпека” як політичної цінності. “Порядок” як політична цінність. Філософське розуміння інших політичних цінностей: “розвиток”, “справедливість”, “рівність”, “легітимність”, “легальність”, “влада”, “мир”.

ТЕМА 13. ПОЛІТИЧНА ГНОСЕОЛОГІЯ І КРИТИКА СУЧАСНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ ПОСТМОДЕРНІЗМОМ, ПОСТСТРУКТУРАЛІЗМОМ ТА ФЕМІНІЗМОМ

Специфіка політичної рефлексії. Предмет політичної гносеології. Особливості філософського пізнання світу "політичного". Критерії методології пізнання світу "політичного": інструментальність; точність відображення дійсного стану, в якому відбувається політична дія; здатність до участі чи комунікаційного використання; володіння інтенцією в майбутнє; моральна привабливість. Роль ідеології у пізнанні політики

Розуміння в політиці. Політика і герменевтика. Можливість використання герменевтичної методології для пізнання політики. Розуміння як онтологічний процес. Передумови та рівні розуміння в політиці. Міжрівнева взаємодія в розумінні: політичний діалог; диспут. Анти діалогічні відносини. Структура політичного розуміння.

Критика політичної філософії з боку постмодернізма і постструктуралізма. Критика кантіанської та гегельянської традиції політичній філософії в сучасному прагматизмі (Р.Рорті). Зміна "доктрини об'єктивності" на "доктрину солідарності". Приватна мораль самоудосконалення і публічна мораль пристосування. Критика контрактуалістських теорій справедливості. "Справедливість як досвід неможливого".

Змістовий модуль 3.
Проблема предмету соціальної філософії та філософські концепції людини і суспільства

ТЕМА І4. Предмет соціальної філософії

Предмет і науковий статус соціальної філософії. Проблема "метаспазму". Відношення "людина-суспільство" як об'єкт соціальної філософії і проблема цілісності в соціальній філософії. Співвідношення пізнавального й ідеологічного аспектів соціальної філософії. Соціальна філософія як світогляд, метод пізнання і теорія суспільно-політичного розвитку.

Ціннісне розуміння світу. Ціннісна і рефлексивна форми філософствування. Особливості соціально-філософського знання та логіки його розвитку. Структура курсу соціальної філософії, її основні категорії та головні методологічні принципи. Функції соціальної філософії (світоглядна, методологічна, гуманістична, загальнокультурна). Місце соціальної філософії в системі гуманітарного знання. Соціальна філософія і соціологія. Соціальна філософія та історія. Соціальна філософія і негуманітарне знання.

ТЕМА 15. Проблема людського початку

Проблема походження людини: наукові, релігійні пояснення і філософський сенс проблеми. Проблема людини в історії філософії. Древньоіндійська філософія людини (Веди, Упанішади). Філософія Стародавнього Китаю про людину. Антична Греція та проблема походження сутності й природи людини. Середньовічна і нова філософсько-антропологічна проблематика. Російський релігійний космізм. Езотеризм і онтологічна цілісність людини в інтерпретації П.Харченка. Випадковість чи закономірність появи людини у Всесвіті. Антропний принцип і проблема походження людини. Етапи антропосоціогенези і проблеми сьогодення.

ТЕМА 16. Концепції людини в соціальній філософії

Людина як передумова історії та її результат. Біологічне та соціальне в людині. Філософські концепції людини: психологізм, конвенціалізм, суб'єктивний антропологізм, натуралізм, соціологізм, антропологічний матеріалізм, панлогізм, кордоцентризм, релігійний

антропологізм, соціологічний дуалізм. Антропологічна революція (Г.Маркузе, Т.Адорно, Е.Фромм).

Незводимість соціального до біологічного. Індивідуальне й соціальне. Космічно-природна основа людського буття (ідеї К.Ціолковського, О.Чижевського, М.Холодного, В.Вернадського, антропологічний напрямок у космічній філософії М.Реріха і О.Реріх).
Суспільна сутність людини. Єдність природно-космічного, біопсихологічного та соціо-етичного в людині.

ТЕМА 17. Проблема суспільства в соціальній філософії |

Напрямки філософського осмислення суспільства та їх синтез: соціологічний ідеалізм. Географізм. Біологізм. Психологізм. Історичний матеріалізм та постмарксизм. Анархізм.
Філософія життя. Екзистенціалізм. Феноменологія та герменевтика. Гуссерлівське епохе як методологічний принцип феноменологічної концептуалізації Соціальна реальність як конструйована реальність. Феноменологічний рух.Технократизм. Релігійно-містичні концепції. Синтез соціально-філософського знання.

Відмінність суспільства від соціуму. Системний погляд на суспільство (якісна визначеність, гетерогенність, інтегральність) та його аспекти, рівні. Поняття суспільства. Суспільство як ціле, або система. Типологія підсистем суспільства. Сфери суспільства. Хронотопи суспільства. Основні підходи до розуміння сутності суспільства і суспільного життя (натуралістичний, ідеалістичний, теософський, феноменологічний, діяльнісний, реалістичний). Суспільство як "соціальний організм". Цілісний характер суспільних відносин між людьми. Органічна та механічна цілісність.
Природа суспільних відносин. Матеріальні та духовні відносини.
Компоненти соціальних систем. Проблема регуляції суспільних відносин в соціальній філософії. Тотем і табу. Регулятивні можливості релігії. Морально-правова регуляція суспільства. Відокремлення політики від моралі.

ТЕМА 18. Природа і суспільство

Філософсько-світоглядний зміст проблеми відношення людини до природи. Історичний розвиток уявлень про природу. Природа як універсум, космос, всезагальна сутність речей, об'єктивна реальність, навколишнє середовище, географічне довкілля.

Зовнішня і внутрішня природа людини, "перша" і "друга" природа, біо-, ноо- та етосфера, "неорганічне тіло" людини. Природа як всезагальний предмет людської праці, спосіб життя та самоцінність. Антропокосмізм як утвердження природного і соціального в житті суспільства.

ТЕМА 19. Функціонування суспільства як системи

Складові суспільства як системи, що самовідтворює себе. Поняття суспільного виробництва та його сфери (матеріальне, організаційне, інформаційне, гуманітарне (духовне)).
Структура матеріального виробництва. Технологічний спосіб виробництва. Відносна самостійність техніки. Технологічні відносини, революції. Технологічний детермінізм.
Організаційний, інформаційний, гуманітарний способи суспільного виробництва. Специфіка духовного виробництва. Виробництво потреб та форм спілкування. Суспільне виробництво як виробництво людини.
Соціальна філософія про джерела соціальної динаміки. Закони функціонування суспільства як цілісної системи.

Змістовий модуль 4.

Духовне життя суспільства і проблема смислу й спрямованості суспільного розвитку

ТЕМА 20. Суспільство і закони суспільного розвитку

Специфіка суспільних законів. Поняття історії. "Історичні закони". Вибір соціальний. Суб'єктивний чинник в історії. Волюнтаризм. Фаталізм. Роль випадковості в історії.

Формування і розвиток ідеї суспільного прогресу в історії філософської і суспільно-політичної думки. Співвідношення понять "розвиток", "прогрес", "регрес". Прогрес як регрес. Регрес як форма і момент прогресу. Діалектика відносного і абсолютного в суспільному прогресі. Часове і позачасове (вічне) в суспільно-історичному розвитку.

Типи соціальної динаміки (циклічність, лінійність, спіралевидність). Революційне та еволюційне в історичному процесі. Стрибки "вибухові" та "поступові". Соціальні революції: закономірність, системність, кардинальність. Всезагальність та поступальність в соціальних революціях.

ТЕМА 21. Особистість і культура

Проблема особистості. Співвідношення понять "індивід", "особистість", "індивідуальність". Поняття рядової, історичної та видатної особистості. Роль особистості в історії. Особистість і народ.

Поняття культури. Культура, антикультура, контркультура (Г. Маркузе, Ж.-П.Сартр,Т.Розак, В.Райх). Цінність і технологічний вимір культури. Символізм культури. Факт і смисл. Культура і соціум. Цивілізація і культура. Гуманізм культури. Розмаїття культур, їх діалог та взаємодія. Проблема взаєморозуміння культур.

Самоцінність особистості. Культура як форма прояву і розвитку сутнісних сил людини, спосіб її самовизначення і міра людяності. Криза культури. Дегуманізація культури і її подолання. Проблема відчуження та її подолання. Проблема повернення культурі її людинотворчої суті. Культура як еволюція духу людини.

Культурне відродження України як умова, засіб і спосіб подолання імперського світоглядно-культурного і соціально-політичного колоніалізму й повернення в лоно загальноцивілізаційних надбань людства. Українська національна ідея і культура. Українська культура в контексті світових глобалізаційних процесів.

ТЕМА 22. Духовне життя суспільства

Розуміння духовної сфери в радянській філософській традиції та його критика. Форми суспільної свідомості та їх взаємозв'язок. Дух і духовність як філософські поняття. Індивідний і наднндивідний рівні існування духу. Наука, філософія, мораль, мистецтво, право, політична свідомість та релігія та їх взаємовплив на межі тисячоліть. Істина, Добро і Краса - три іпостасі людської буттєвості. Цінності і їх роль у житті суспільства. Вірування і знання. Цілепокладання, ідеал, світогляд. Мудрість, Любов, святість в структурі ціннісних орієнтацій. Історична пам'ять. Освіта та виховання і проблема душі в соціальній філософії. Позанаукове знання і духовність. Духовність і сучасність. А.Уайтхед про діалектичну єдність науки і релігії.

ТЕМА 23. Проблема сенсу життя

Настанова "мати". Настанова "бути". Культурний і буттєвий вимір життя людини. Життєвий шлях особистості. Свобода, вибір і відповідальність особистості. Проблема долі людини. Фатум і доля. Совість і моральний обов'язок. Розум і віра. Культура і смисл буття особистості. Проблеми життя та смерті: біологічні, культурні та онтологічні аспекти. Призначення людини в культурі та в космосі. Проблема вибору цінностей. Внутрішній світ людини, моральні цінності та проблеми виховання. Добро і зло в історії. Суспільний ідеал та історичний процес.

Змістовий модуль 4.

Духовне життя суспільства і проблема смислу й спрямованості суспільного розвитку

ТЕМА 24. Проблема смислу історії

Постановка питання про історію як багатовимірний простір можливих соціокультурних змін. Синергетичний підхід до розуміння суспільних процесів. Смисл історії як соціально-філософська проблема формування всесвітнього характеру історії. Культурно-історичні форми, етапи та ритми суспільного прогресу. Чи існує прогрес в моралі та мистецтві?

Осьовий час і проблема смислу історії. Проблема історичного мислення у філософії. М.Бердяев про смисл історії. К.Ясперс про сенс і призначення історії (історія як поглиблення процесу комунікації). Неотомістська концепція сенсу історії: від Ф.Аквінського до Мюллера. “Метаісторія" Г. Уайта: історичні сюжети. Інформаціональна Ера й мережеве суспільство за М. Кастельсом. . Історія як текст у постмодерністській репрезентації. Проблема свободи історичного вибору та відповідальності людей перед історією в сучасну епоху.

ТЕМА 25. Соціальна історія і суспільно-політичний процес як предмет історіософського пізнання

Проблема історичного мислення в процесі соціально-філософського пізнання. Людські долі в контексті змінного часу, змінних соціальних структур і культури, переплетіння ідей, ідентичностей, образів, переконань і внутрішньої причетності до подій як предмет історіософії. Ідеї М. Блока про людину як основу основ соціальної історії. Антиісторизм (історицизм) К.Поппера. Історія як розуміння та переживання історичного процесу (В.Дільтей). Суб’єктивність «об’єктивного» осягнення історії. Проблема історичного пізнання в сучасному неогегельянстві (В.Кроче, Р.Колінгвуд). Проблема суб'єкту історичної дії.

ТЕМА 26. Матеріалістичне розуміння історії К. Маркса і теорія соціальної еволюції Ю. Хабермаса

Розуміння історії К.Марксом. Основні засади історичного процесу в марксизмі. Сутність та метафоричність формаційної теорії. Інтерпретації марксизму. А.Хоркхаймер, Т.Адорно - теоретики "аутентичного" марксизму. Ідеї Е.Фромма про соціальний характер та спільне і відмінне між К. Марксом та З. Фройдом. С. Платонов про епоху відчуження (царство природної необхідності), комунізм (царство усвідомленої необхідності) і реальний гуманізм (царство свободи). Історична обмеженість марксизму та його критика. Теорія соціальної еволюції Ю.Габермаса. Історіософська концепція Р.Арона.

ТЕМА 27. Проекти всесвітньої історії

Теоретичні інтерпретації світової історії М.Хайдеггера. Осягнення історії А.Тойнбі. Генеза цивілізацій та їх розвиток. Занепад цивілізацій та його причини. Розпад цивілізацій в інтерпретації А.Тойнбі. Світові релігії як чинник цивілізаційної динаміки. Світова держава. Ефірізація як переміщення поля дії у внутрішній світ людини. Розкол в душі людини і прихід спасителя. С.Хантигтон про взаємодію цивілізацій. Глобалізаційні тенденції сучасної цивілізації. Формаційний і цивілізаційний підходи: переваги й недоліки.

ТЕМА 28. Суспільно-історичний процес як циклічна зміна культур

Ритми і цикли в історичному процесі. Н.Данилевський про циклічність розвитку культур. О.Шленглер та його праця "Присмерк Європи". Циклічність культурно-історичного розвитку як флуктуація суперкультурних систем в тлумаченні П.Сорокіна. Ідеї Д.Гумильова про особливості етногенези суспільного процесу.

ТЕМА 29. Езотерична концепція світового історичного процесу, глобалізація і духовні перспективи цивілізації та людства

Теософське розуміння еволюційного розвитку. Суспільний процес як боротьба провінденційних та демонічних сил. Д.Андреєв "Роза мира". Релігійно-філософське бачення світового історичного процесу (ідеї К.Федорова, Л.Шестова, М.Бердяєва, Н.Лоського, В.Соловйова, Тейяра де Шардена). Моральність і феномен еволюції. Світовий історичний процес і альтернативність шляхів в майбуття. Філософські концепції майбутнього. Братство і перспективи людського розвитку.

Глобалізаційні тенденції сучасної цивілізації. Розуміння глобалізації в сучасних науках. Періодизація глобалізації та теоретичні підходи до її вивчення Характеристики глобалізації. Наслідки глобалізації. Голістичний і цивілізаційний підходи: переваги й недоліки.

Голізм і проблема духовності людини/людства. Суспільство святих як прояв архетипної богоприроди людини. Наука Єдиного Життя як методологія розвитку індивідуального і планетарного духу Єдності людини/людства.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Модуль 1. Становлення політико-філософського дискурсу та онтологія політичного						
Тема1. Предмет політичної філософії та структура дисципліни	6	2				4
Тема 2. Політико-філософські концепції Античності та Середньовіччя	8	2	2			4
Тема 3. Філософське осмислення сфери політики у період Нового часу	11	2	4			5
Тема 4. Політико-філософські концепції Модерну та Постмодерну	8	2	2			4
Тема 5. Політична онтологія	6	2				4
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	41	12	8			21
Модуль 2. ТЕОРІЇ ФІЛОСОФІЇ ПОЛІТИКИ						
Тема 6. Політична антропологія	7	2				5
Тема 7. Політичний час та політичний розвиток	5	2				3
Тема 8. Філософія держави і влади	6	2	2			2
Тема 9. Філософська сутність свободи, рівності та справедливості	6	2				4
Тема 10. Філософське підгрунття теорії громадянського суспільства	5	2	2			3

Тема 11. Політична етика і дискурсивно-етична легітимізація політичного ладу	6	2	2			2
Тема 12. Політична аксіологія	5	2				3
Тема 13. Політична гносеологія і критика сучасної політичної філософії постмодернізмом, пост структуралізмом,фемінізмом	7	2				3
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	49	18	6			25
Разом за семестр	**90**	**30**	**14**			**46**
Модуль 3. Проблема предмету соціальної філософії та філософські концепції людини і суспільства						
Тема 14. Предмет соціальної філософії	6	2				4
Тема 15. Проблема людського початку та походження людини	8	2	2			6
Тема 16. Концепції людини в соціальній філософії	18	2	6			10
Тема17. Проблема суспільства в соціальній філософії	8	2	2			4
Тема 18. Природа і суспільство	4	2				4
Тема 19. Функціонування суспільства як соціальної системи						6
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	46	12	10			34
Модуль 4. Духовне життя суспільства і проблема смислу й спрямованості суспільного розвитку						
Тема 20. Суспільство і закони суспільного розвитку		2				5
Тема 21. Особистість і культура	5	2	2			5
Тема 22. Духовне життя суспільства	5	2	2			3
Тема 23. Проблема смислу життя	6	2	2			2
Тема 24. Проблема сенсу історії	6	2	2			4
Тема 25. Соціальна історія і політичний процес як предмет історіософського пізнання	5					3
Тема 26. Матеріалістичне розуміння історії К.Маркса і теорія соціальної еволюції Ю.Габермаса	4					2
Тема 27. Проекти всесвітньої історії	4	2				4
Тема 28. Суспільно-історичний процес як циклічна зміна культур	5	2	2			3
Тема 29. Езотерична концепція світового історичного процесу, глобалізація і духовні перспективи перспективи цивілізації і людства		2				5
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	44	10	10			36
Разом за семестр	**90**	**30**	**20**			**70**
Разом за курс		**60**	**34**			**116**

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		денна	Заочна
1	Тема 2. Політико-філософські концепції Античності та Середньовіччя	2	
2	Тема 3. Філософське осмислення сфери політики у період Нового часу	4	
3	Тема 4. Політико-філософські концепції Модерну та Постмодерну	2	
4	Тема 8. Філософія держави і влади	2	
5	Тема10.Філософське підгрунтя теорії громадянського суспільства	2	
6	Тема 11. Політична етика і дискурсивно-етична легітимізація політичного ладу	2	
	Разом за І семестр	**14**	
7	Тема 15. Проблема людського початку та походження людини	2	
8	Тема 16. Концепції людини в соціальній філософії	2	
9	Тема17. Проблема суспільства в соціальній філософії	6	
10	Тема 21. Особистість і культура	2	
11	Тема 22. Духовне життя суспільства	2	
12	Тема 23. Проблема смислу життя	2	
13	Тема 24. Проблема сенсу історії	2	
14	Тема 28. Суспільно-історичний процес як циклічна зміна культур	2	
	Разом за ІІ семестр	**20**	

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		денна	заочна
1	Тема1. Предмет філософії політики та структура дисципліни	4	4
2	Тема 2. Політико-філософські концепції Античності та Середньовіччя	4	5
3	Тема 3. Філософське осмислення сфери політики у період Нового часу	5	4
4	Тема 4. Політико-філософські концепції Модерну та Постмодерну	4	6
5	Тема 5. Політична онтологія	4	7
6	Тема 6. Політична антропологія	5	4
7	Тема 7. Політичний час та політичний розвиток	3	6
8	Тема 8. Філософія держави і влади	2	5
9	Тема 9. Філософська сутність свободи, рівності та справедливості	4	5
10	Тема 10. Філософське підгрунття теорії громадянського суспільства	3	7
11	Тема 11. Політична етика і дискурсивно-етична легітимізація політичного ладу	2	8
12	Тема 12. Політична аксіологія	3	8
13	Тема 13. Політична гносеологія і критика сучасної політичної філософії постмодернізмом, пост структуралізмом,фемінізмом	3	7
	Разом	**46**	**76**

14	Тема 14. Предмет соціальної філософії	4	8
15	Тема 15. Проблема людського початку та походження людини	6	7
16	Тема 16. Концепції людини в соціальній філософії	10	8
17	Тема17. Проблема суспільства в соціальній філософії	4	8
18	Тема 18. Природа і суспільство	4	7
19	Тема 19. Функціонування суспільства як соціальної системи	6	7
20	Тема 20. Суспільство і закони суспільного розвитку	5	8
21	Тема 21. Особистість і культура	5	8
22	Тема 22. Духовне життя суспільства	3	7
23	Тема 23. Проблема смислу життя	2	8
24	Тема 24. Проблема сенсу історії	4	7
25	Тема 25. Соціальна історія і політичний процес як предмет історіософського пізнання	3	7
26	Тема 26. Матеріалістичне розуміння історії К.Маркса і теорія соціальної еволюції Ю.Габермаса	2	6
27	Тема 27. Проекти всесвітньої історії	4	7

28	Тема 28. Суспільно-історичний процес як циклічна зміна культур	3	8
29	Тема 29. Езотерична концепція світового історичного процесу, глобалізація і духовні перспективи цивілізації та людства	5	7
	Разом	**70**	**108**
	Разом за курс	**116**	**184**

6.5. Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання з навчальної дисципліни **«Соціально-політична філософія»** носить самостійний характер виконання окреслених завдань і тематично охоплює загальне змістовне навантаження з навчального курсу. Індивідуальне завдання студента виконується: а) під час 1-го та 3-го модулів - написання есе і може бути оцінене максимально у 10 балів; б) під час 3 та 4 модулів і може бути оцінене максимально у 20 балів. Воно включає презентацію або колоквіум за працями:

1) С. Дацюк. Декларація громад людства. URL: http://ar25.org/article/deklaraciya-gromad-lyudstva.html

2) Тейяр де Шарден « Феномен людини».

КОЛОКВІУМ №1

С. Дацюк. Декларація громад людства. URL: http://ar25.org/article/deklaraciya-gromad-lyudstva.html

Перелік типових запитань:

1. Чим викликана, на вашу думку, потреба в такій декларації ?
2. На чому ґрунтується віра в єдине людство і в чому її суть?
3. Які неусвідомлювані психологічні установки присутні в обґрунтуванні своєї віри філософом і чи не суперечать вони принципам гуманізму?
4. Як ви розумієте заклик до єднання в мережі?
5. В чому автор вбачає перевагу пострадянської людини над західною?
6. Як автор сприймає і характеризує запропоновані ним підходи?
7. Чому автор характеризує сучасну кризу як цивілізаційну?
8. Яку характеристику дає автор світовому правлячому класу і чи погоджуєтесь ви з нею?
9. Які суперечності вбачає автор в сьогоднішньому функціонуванні соціумів?
10. Чому автор наголошує на потребі нових конституцій?
11. Перед якою загрозою постає подальший розвиток ліберальної демократії?
11. Чи погоджуєтесь ви з авторською характеристикою західних інтелектуалів?
12. Чи погоджуєтесь ви з авторською характеристикою постмодернізму як першої глобальної філософії?
13. Яким є вплив постмодернізму на молодь?
14. Від чого потерпає сучасна наука і чому це стало можливим з точки зору автора?

15. В чому суть соціального договору між вченими і правлячим класом в минулому?
16. Яким є співвідношення між фундаментальною та прикладною наукою і чому?
17. Яку роль відводить автор конструктивізму і чим він відрізняється від класичної науки?
18. Чому людство повинно стати єдиним і як це випливає із загальної кризи цивілізації?
19. Які зміни в політиці відбуваються в зв'язку з виходом на арену світової політики корпорацій?
20. Що повинно стати основою політики і чому?
21. Яку відмінність автор вбачає між групами та громадами?
22. Яким є співвідношення між громадами та націями?
23. Кому, чому і допоки громади програватимуть?
24. Яке завдання стоїть перед громадою в її відношенні до суспільного договору?
25. Які типи громад автор виокремлює і чим вони відрізняються?
26. Як автор трактує співвідношення між новою угодою та глобалізмом і чи погоджуєтесь ви з таким тлумаченням?
27. Що собою являє фрагментація і чому вона протистоїть?
28. Що собою являє людство і хто є його агентом?
29. В чому специфіка мережевої громади?
30. Хто є агент людської єдності?
31. Якою є головна монополія держави?
32. В чому відмінність між сьогоднішньою ідентичністю і попередніми?
33. Якою повинна бути судова влада в майбутньому і монополією кого вона може чи не може бути?
34. Якою є перспектива монополії на територію та інфраструктуру?
35. Що автор пропонує щодо монополії на природні ресурси?
36. Чи погоджуєтесь ви аргументами автора щодо державних таємниць?
37. Якими є перспективи податків і дозволів держави?
38. Що таке супердіарність?
39. Яким є зміст принципу супердіарності?
40. Хто є джерелом суверенітету?
41. Які типи держав виокремлює дослідник?
42. Кому належатимуть і служитимуть публічні ресурси?
43. Якими є перспективи сфери послуг та фінансів, банківської таємниці з точки зору автора ?
44. Хто є носієм стратегій діяльності, оперативного та нормативного контролю за цією діяльністю?
45. Чи погоджуєтесь з поглядами С. Дацюка. Аргументуйте.

КОЛОКВІУМ № 2

Праця Тейяра де Шардена « ФЕНОМЕН ЛЮДИНИ»

(Т*ейяр де Шарден П.* Феномен человека: Сб. очерков и эссе: Пер. с фр. М.: АСТ, 2002. 553 с).

Перелік типових запитань:

1.З точки зору Т. де Шардена, дану працю варто розглядати як виключно метафізичну, теологічну чи наукову?

2. Яке резюме і підсумок цієї праці формулює Т. де Шарден в пролозі?

3. Задовільне, навіть позитивістське тлумачення універсуму, вимагає охопити тільки дух чи матерію, або ж те й друге?

4. В чому обмеженість науки щодо людини як предмета науки в інтерпретації автора і чи варто й чому погоджуватись чи дистанціюватись від такої візії ?

5. Яке припущення робить автор щодо енергії та психічної природи?

6. Як ви розумієте принцип будови: ніщо в світі не може раптом появитися в кінці після низки еволюційних переходів, якщо воно непомітно не було присутнє на початку?

7. Як автор бачить зв'язок між фундаментальною єдністю і тканиною універсуму?

8. В чому суть законів зростання та духовної енергії та їх прояв в еволюції людства?

9. Назвіть етапи всезагальної еволюції за Т. Шарденом.

10. Що стверджує автор про спеціалізацію і суперспеціалізацію і як вони проявляються в процесах антропогенези ?

11.Розкрийте сутнісну природу тенденцій розвитку життя та соціогенеги в ньому?

12. Куди спрямована еволюція людини?

13.Поясніть ваше розуміння твердження автора про те, що в своїх реконструкціях світу сьогоднішня наука нехтує цілим виміром універсуму і як це відображається на розумінні природи людини та суспільства.

14. Як тлумачить автор рефлексію та її місце в універсальному еволюціонізмі?

15. Що собою являє процес психічної концентрації та його прояв в людській історії?

16. Еволюція життя діє по одній лінії чи вона розвиває водночас всю свою мережу?

17. Як Ви розумієте шарденівську тезу про стрибок розуму і чи дозволяє вона розмежовувати людську і долюдську природу?

18. Що таке ноосфера?

19. Яким є співвідношення між психогенезом і ноогенезом (розвитком духу)?

20. В чому суть точки Омеги?

21. «Христос еволюції»-нова перспектива в науці-гуманізація – який зміст вкладав Т. де Шарден у взаємозв'язок даних понять в коротенькому есе «Христос еволюції» * і чи має це відношення до точки Омега ?

22.Яким бачить Т. де Шарден завершальний етап розвитку Землі?

23. В чому співпадають погляди Т. де Шардена і В. Вернадського, на вашу думку, і в чому їх відмінність ? Обґрунтуйте.

24. Чому, на вашу думку, дана праця Т. де Шардена не зустріла схвалення в католицьких освітніх колах ?

25. Чи відповідає неотомістське тлумачення Т. де Шардена щодо появи і еволюції людини та подальших перспектив людства їх інтерпретації офіційною наукою, наскільки і чому ?

26. Що можете сказати про світоглядні позиції науковців-природничників і теологів в їх відношенні до раціональної аргументації Т. де Шардена, порівнюючи ці позиції і притаманну їм систему аргументації між собою ?

27. На ваш погляд, наука поч. XXI століття прояснила суть піднятої Т. де Шарденом в першій половині XX ст. еволюційної проблематики і філософських дискусій довкола неї?

28. Котра із філософсько-світоглядних позицій щодо походження і еволюційних перспектив людства і чому є для вас більш переконливою ?

29. На ваше переконання, чи впливає, і якщо так, то як саме впливає істинність тієї чи іншої інтерпретації походження людини/людства і перспектив їх розвитку на стратегію життя людини, громадянина, політика і вибір такої стратегії та на саморегулювання кожним і соціумом своєї поведінки і суспільних пріоритетів ? Чи постановка даних питань немає ніякого життєвого значення в повсякденних клопотах сучасників й залишатиметься таким і для наступних поколінь?

*Шарден Т. Христос еволюції /Тейяр де Шарден П. Феномен человека: Сб. очерков и эссе: Пер. с фр. М.: АСТ, 2002. С.494-509.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література
Частина 1

1. Воловик В. І. Політична філософія: [навч. посіб. для студ.вищ. навч. закл.] / В.І. Воловик. Запоріжжя: Просвіта, 2012. 183с
2. Кирилюк Ф. М. Філософія політичної ідеології: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 520 с. URL:https://shron1.chtyvo.org.ua/Kyryliuk_Fedir/Filosofiia_politychnoi_ideolohii.pdf?PHPSESSID=44o5svh05tl4as9l5cj6jahon0
3. Політична філософія: підручник / Є.М. Суліма, М.А. Шепєлєв, В.В.Кривошеїн, В.Ю. Полянська. К.: Знання, 2006. 799 с.
4. Філософія політики: Хрестоматія: У 4 т. / Ред. кол.: Губерський Л.В. (керівник) та ін. К.: Знання України, 2003. – Т. 1. 364 с., Т. 2. 370 с., Т. 3. 407 с., Т. 4. 429 с.
5. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях : Монографія / А. Карась ; М-во освіти і науки України Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 520 с
6. Філософія політики: Короткий енциклопедичний словник / Ред. кол.:Губерський Л.В. (керівник) та ін. К.: Знання України, 2002. 670 с.
7. Шахай А, Якубовски М. Философия политики. Х.: Изд-во гуманитарний центр, 2011. 234с
8. Шевчук Д. М. Сучасна політична філософія: навчальний посібник. Острог: Видавництво Національного університету “Острозька академія”, 2012. 347с.
9. Шевчук Д.М. Смисл і межі політичного: філософська інтерпретація. Острог: Вид-во Нац. Ун-ту « Остроз. акад.». 2014. 373с.
10. Штраус Л. Введение в политическую философию / пер. с англ. М. Фетисова. М.: Логос, Праксис, 2000. 364 с.

Додаткова література

1. Аджемоглу Д., Робінсон Д. Чому нації занепадають. Походження влади, багатства і бідності. К.: Наш формат, 2016.
2. Арендт Х. Джерела тоталітаризму / Х. Арендт; [пер. з англ.]. 2-ге вид. –
3. К.: Дух і літера, 2005. 584 с.
4. Арендт Х. Становище людини. Львів: Літопис, 1999. – 255 с.
5. Арон Р. Опій інтелектуалів. К.: Юніверс, 2006. 272 с.
6. Батлер Дж. Гендерний клопіт – Фемінізм та Підрив Тожсамості. [Електронний ресурс]. URL: https://drive.google.com/file/d/0BzyNdbFDRRN_X3JLYzByaTJZQTg/view
7. Баумейстер А. Буття і благо. К.: Дух і літера, 2014.
8. Бодріяр Ж. Символічний обмін і смерть / Ж. Бодріяр. Львів :Кальварія, 2004. 376 с.
9. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція / Ж. Бодріяр; [пер. з фр. Вол. Ховхун]. К. : Видавництво Соломії Павличко “Основи”, 2004.
10. Валіцький Анджей. Чи можливий ліберальний націоналізм? / пер. з пол. Костянтина Москальця / Націоналізм : антологія / Наук. т-во ім. В'ячеслава Липинського; упоряд. О. Проценко, В. Лісовий ; літ. ред. Л. Білик. Київ: Смолоскип, 2000. С. 804-822.
11. Вільдт А. Права людини і моральні права / Філософія прав людини. К.: Ніка-Центр, 2012. С. 110–128.
12. Волдрон Д. Теоретичні засади лібералізму / Лібералізм : антологія / [упоряд. О. Проценко, В. Лісовий]. К. : Простір, Смолоскип, 2009. С. 68–87.
13. Воронянський О. В. Політична філософія в умовах кризи традиційної методології: глухий кут чи гносеологічний прорив [Електронний ресурс] / О. В. Воронянський, Ю. В. Зайончковський // Гуманітарний часопис. - 2018. № 3. С. 39-51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gumc_2018_3_6

14. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості:дослідження категорії громадянське суспільство. Львів: Літопис, 2000. 318 с.
15. Ґанді Могандас-Карамчанд (Магатма). Моя віра в ненасильство. URL: http://maysterni.com/publication.php?id=99638
16. Гатчінсон Джон. Культурний і політичний націоналізм / Джон Гатчінсон ; пер. з англ. Василя Лісового. С. 654-663./Націоналізм : антологія / Наук. т-во ім. В'ячеслава Липинського; упоряд. О. Проценко, В. Лісовий ; літ. ред. Л. Білик. Київ: Смолоскип, 2000. 858с
17. Гірц К. Ідеологія як культурна система / Гірц К. Інтерпретація культур. – К.: Дух і літера, 2001. С. 227-273.
18. Горкгаймер М. Критика інструментального розуму. – К.: ППС-2002, 2006. 282 с.
19. Гнатюк О. Прощання з імперією: Українські дискусії про ідентичність. К. : Критика, 2005. 528с
20. Гутман Е. Комунітаристська критика лібералізму / Емі Гутман // Лібералізм: антологія / [упоряд. О. Проценко, В. Лісовий]. К. : Простір, Смолоскип, 2009. С. 350–361.
21. Гьофе О. Демократія в епоху глобалізації. К.: Український філософський фонд, 2007. 436 с.
22. Гьоффе О. Субсидіарність як принцип соціальної етики/ Вибрані статті. К.:УКФ, 1998.
23. Дворкін Р. Свобода, рівність, спільнота / Сучасна політична філософія. К.: Основи, 1998.
24. Дельоз Ж. Капіталізм і шизофренія: Анти-Едіп. К. : КАРМЕ-СІНТО, 1996. 382 с.
25. Дідук І.А. Історична метафора як когнітивний механізм структурування політичної картини світу / Проблеми політичної психології : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та
26. Жижек С. Дражливий суб'єкт: відсутній центр політичної онтології. К.: ППС-2002, 2008. 510 с
27. Заблоцький В.П. Лібералізм: ідея, ідеал, ідеологія : [Монографія] . Донецьк : Янтра, 2001. 367 с.
28. Зимовець Р. Дві концепції суспільного договору і специфіка правової моралі / *Філософська думка*. 2015, № 1. С/101-115. URL: file:///C:/Users/Z/Downloads/Philos_2015_1_7.pdf
29. Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія. Підручник. К.: Лібра, 1999.
30. Єрмоленко А. Німецька політична філософія: морально-етичний аспект [Електронний ресурс]. *Філософська думка*. 2020. № 3. С. 6-16 . URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Philos_2020_3_5
31. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. Пер. з нім. К.: Лібра, 2001.
32. Капустин Б.Г. Моральный выбор в политике. М.:КДУ: Изд-во МГУ, 2004. 496 с.
33. Кирюхін Д. Англо-американська політична філософія у XX столітті [Електронний ресурс]. *Філософська думка*. 2020. № 3. С. 29-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Philos_2020_3_7
34. Консерватизм. Антологія.. 2-ге вид. / Упоряд. О.Проценко, В.Лісовий. К.: ВД "Простір", "Смолоскип", 2008. 788 с.
35. Кукатас Ч. Либеральный архипелаг. Теория разнообразия и свободы. М.: Мысль, 2011.
36. Лібералізм. Антологія / Упорядники Олег Проценко, Василь Лісовий. К.:Смолоскип, 2009. 1164 с.
37. Макінтайр Е. Після чесноти : дослідження з теорії моралі : [пер. з анг.]. К. : Дух і література, 2002. 438 с.
38. Матвійчук Я. Лібералізм або лібертаріанство? Що обрати Україні? URL:https://blogs.pravda.com.ua/authors/matvijchuk/603f5e9006bf2/
39. Мізес Л. Лібералізм у класичній традиції / Лібералізм: антологія / [упоряд. О. Проценко, В. Лісовий]. К. : Простір, Смолоскип, 2009. С. 3–19.

40. Петтит Ф. Республиканизм. Теория свободы и государственного управления. М.:Издательство Института Гайдара, 2016.
41. Нова філософія політики в множинності сучасного світу. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua › cgi-bin › irbis_nbuv › cgiirbis_64 › Nchnpu_02...
42. Націоналізм: Теорії нації та націоналізму від Йогана Фіхте до Ернеста Гелнера:Антологія / Упор. О. Проценко, В. Лісовий; Наук. т-во ім. В. Липинського. 2-ге вид., перер. і доп. К.: Смолоскип, 2006. 683 с
43. Поппер К. Р. Відкрите суспільство та його вороги / [пер. з англ. О. Коваленко]. К. : Основи, 1994.
44. Рідель М. Свобода і відповідальність / Ситниченко Л.А. Першоджерела комунікативної філософії. К.: Либідь, 1996.
45. Рікер П. Ідеологія та утопія / Поль Рікер; [пер. з англ.]. К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. 386 с.
46. Ролз Дж. Політичний лібералізм. К.: Основи, 2000.
47. Ролз Дж. Теорія справедливості / Дж.Ролз; [пер. з англ. О.Мокровольский]. К. : Вид-во Соломії Павличко „Основи", 2001. 882 с.
48. Рубан Ю. Г. Політична філософія Ханни Арендт як запрошення до нових починань у публічному управлінні [Електронний ресурс]. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. - 2020. - № 2. - С. 150-158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2020_2_18
49. Сен А. Идея справедливости. М.: Издательство Института Гайдара, 2016.
50. Сен-Жермен. Свобода и демократия неразделимы (2020). URL: https://www.universalpath.org/article/2940
51. Суший О. В.Глибинні рифи українського націєтворення: архетипна програма конфлікту / Проблеми політичної психології : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова,Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.].К. : Міленіум, 2017. Вип. 5(19). С.103-121. URL: https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/7/7
52. Сэндел М. Справедливость. Как поступать правильно. М.: Манн, Иванов и Фербер, 2013.
53. Таулер Й. Про потрійність людини. Звертання до Бога. Зовнішня та внутрішня любов / Філософська думка. 2004. №1.
54. Хайек Ф. Право, законодательство и свобода: современное понимание либеральных принципов справедливости и политики. М.: ИРИСЭН, 2006. 644 с.
55. Тейлор Ч. Непорозуміння: дебати між лібералами та комунітаристами / Сучасна політична філософія. К: Основи, 1998. С. 544-575.
56. Туґендгат Е. Спір про права людини / Філософія прав людини. К.: Ніка-Центр, 2012. С. 48–58.
57. Хардт М., Негри А. Империя. М.: Праксис, 2004. 440 с.
58. Хардт М., Негри А. Множество: война и демократия в эпоху империи. М.: Культурная революция, 2006. 559 с
59. Хомский Н. Создавая будущее: Оккупации, вторжения, имперское мышление и стабильность = Making The Future. Occupations, Interventions, Empire and Resistance. М.: Альпинанон-фикшн, 2015. 316 с.
60. Шаповал В. М. Трансцендентальні горизонти свободи [: моногр.]. К.: ПАРАПАН, 2010. 315 с.

Основна література

Частина 2

1. Андрущенко В. Історія соціальної філософії. Західноєвропейський контекст. К.: Тандем, 2000. 416 с.
2. Андрущенко В. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручник. К.: Генеза, 2006. 656 с.
3. Лук'янець В.С., Соболь О.М. Філософський постмодерн: Навчальний посібник для викладачів, аспірантів, студентів вузів, які спеціалізуються в галузі гуманітарних дисциплін. К.: Абрис, 1998.
4. Предборська І. М. Філософія історії: навч. посіб. для студ. вищ. навч.закл. / І. М. Предборська, С. О. Ганаба. Суми : Університетська книга, 2012. 231 с.
5. Соціальна філософія: Навчальний посібник / Таран В.О., Зотов В.М., Рєзанова Н. О. К.: Центр учбової літератури, 2009. 272 с.
6. Соціальна філософія : підруч. для вищої шк. / В. С. Афанасенко, М. І. Горлач, О. Г. Данильян [та ін.]. Харків : Прапор, 2011. 679 с.
7. Соціальна філософія : хрестоматія : навч. посіб. / ДВНЗ "Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника" ; упоряд. Михайло Ю. Голянич, Юрій М. Москаленко ; за ред. Ярослав Довган. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2019. 351 с
8. П’янзін С. Д. Основи соціальної філософії: навчальний посібник. Черкаси : видавець Чабаненко Ю. А., 2014. 152 с.
9. Таран В. О. Соціальна філософія: Навчальний посібник / В. О. Таран, В. М. Зотов, Н. О. Рєзанова. К.: Центр учбової літератури, 2009. 272 с
10. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема меж людини. Навч. підручник. К., 2000.

Додаткова література

1. Андрос Є.І. та ін. Специфіка та визначальні виміри сучасного філософськоантропологічного знання / Є.І. Андрос, Г.І. Шалашенко, Н.В. Хамітов, Т.В.Лютий, В.П. Загороднюк, Л.А. Солонько, Г.П. Ковадло, А.М. Дондюк, Є.В. Миролюбенко, С.Д. Вишинський, К.С. Малеєв. К.: Стилос, 2015. 380 с.
2. Андрущенко В. П. Організоване суспільство. Проблема організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: Досвід соціально-філософського аналізу. К.: «Атлант ЮЕмСі», 2005. 498 с.
3. Антологія феміністичної філософії / За ред. М. Елісон та ін. пер. з англ. – К.: Основи, 2006. 800 с
4. Арон Р. Етапи розвитку соціологічної думки; пер. з фр. Г. Філіпчук. — Київ: Юніверс, 2004. 688 с.
5. Афонін Е. А., Бандурка О. М., Мартинов А. Ю. Велика розтока (глобальні проблеми сучасності: соціально-філософський аналіз). К.: ПАРАПАН, 2002. 352 с.
6. Бахтин М.М. К философии поступка//Вестник Моск. ун-та. Сер.7. Философия. 1991.
7. Бердяев Н. О назначении человека. М.: Республика, 1993.
8. Бердяев Н. Смисл історії. М., 1990.
9. Бердяев Н. Философия свободы. М., 1983 (смысл творчества).
10. Бергсон А. Творча еволюція. Переклад з французької Романа Осадчука. Київ: Видавництво Жупанського, 2010.
11. Бистрицький Є та ін. Національна ідентичність і громадянське суспільство / Є.Бистрицький, Р.Зимовець, Р.Кобець, С.Лозниця, С.Пролеєв. К.: Дух і літера, 2015. 452с.
12. Бріньолфссон Е. Друга епоха машин : [робота, прогрес та процвітання в часи надзвичайних технологій : пер. з англ.] . Київ : FUND, 2016. 236 с.
13. Бибихин В.В. От новоевропейского субьекта к сверхчеловеку/Работы М.Хайдеггера по культурологии й теории идеологий. М.,1981.

14. Блаватская Е.Л. Тайная доктрина. Т.І. Космогенезис. 1991.
15. Блаватская Е.П. Тайная доктрина. Т.ІІ. Антропогенезис. 1992.
16. Буркало В. «Постулати Єдиного Життя» як сакральне джерело виходу із світоглядної кризи / Матеріали науково-практичної конференції «Парадигма творення в сучасній науці: на шляху до інтегрованого світогляду». Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2010. Випуск 2. 644 с. С. 67 – 75.
17. Буркало В. Політика і святість як служіння в поглядах М. Вебера / Україна і Центральна Європа: культура, політика, історія. Матеріали V науково-практичної конференції «Формат розвитку відносин України та країн Центральної Європи у контексті впливу гібридної війни, виборчих процесів та забезпечення прав національних меншин», м. Ужгород, 25 вересня 2020 року. Ужгород ТОВ „РІК-У’’, 2020. С.233- 245.
18. Буркало В. Політико-філософські прозріння та ілюзії Миколи Бердяєва / Україна і Центральна Європа: культура, політика, історія. Матеріали V науково-практичної конференції «Формат розвитку відносин України та країн Центральної Європи у контексті впливу гібридної війни, виборчих процесів та забезпечення прав національних меншин», м. Ужгород, 25 вересня 2020 року. Ужгород ТОВ „РІК-У’’, 2020. С.225-233.
19. Буркало В. Проблема реінкарнації: донаукова архаїка чи закон розвитку життя? / Науковий вісник Ужгородського національного університету . Сер. Політологія. Соціологія. Філософія. Вип. 7- 8. Ужгород, 2007. С.30-39 .
20. Буркало В. Христосвідомість як вияв божественної природи людини в сакральних текстах Вчення Єдиного Життя / Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія. Політологія. Соціологія. Філософія. Вип. 17. Ужгород, 2014. С. 9-19.
21. Валлерстайн И. Глобализация как переходная эпоха? Взгляд на долгосрочное развитие мир-системы /Красные холмы. М., 1999.
22. Вершіна В.Соціальна філософія С. Франка: етика служіння. Вісник дніпропетровського університету. Сер.: Філософія, соціологія, політологія. 2015. № 3.
23. Гергун А. В. Глобальна справедливість: контроверза універсалізму тапартикуляризму: [монографія] / А. В. Гергун ; [відп. ред. А. М.
24. Єрмоленко] ; НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди. Київ :Наук. думка, 2016. 213 с
25. Глобальні модерності / за ред. М. Фезерстоуна, С. Леша, Р. Робертсона ; пер. з англ. Т. Цимбала. Київ : Ніка-Центр, 2008. 400 с.
26. Гнатенко П., Шевцов С. Соціальна філософія та соціальна психологія: діалектика взаємовідносин. *Науково-теоретичний альманах «Грані». 2020. 23 (5)*, С.87-95.URL: file:///C:/Users/Z/Downloads/1519-Article%20Text-2797-1-10-20200811.pdf
27. Доктрина создателя или духовный интернационал человечества или что ждет цивилизацию завтра. М., 2021. 190с.
28. Дуденок В. Філософські засади теорії еволюції / В. Дуденок // Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2020. Вип. 28. С. 36–42.
29. Єрмоленко А.М., Лазоренко О.О. Вєдров О.І, Бауман Ю.А., Кірюхін Д.І.,Фінько А.Є., Нечипоренко В.О. Соціальна відповідальність як основна цінність інституціалізації сучасного суспільства. К.:Наукова думка, 2016.
30. Європейський словник філософій. Лексикон неперекладностей / Ред. Барбара Кассен; пер. з фр. К.: Дух і літера, 2009. Т. 1. 576 с
31. Кайку М. Візії : як наука змінить XXI сторіччя . Львів : Літопис, 2004. 544 с.
32. Карівець Ігор. Свідомість, релігія та буття. На шляху до ненаукового та неантропологічного розуміння свідомості / Philosophy & Cosmology 2016 (Vol.16) The Academic Journal. С.135-143.

33. Карівець І.В. Позатілесний досвід, чисте буття та метафізика // Антропологічні виміри філософських досліджень. Збірник наукових праць. Випуск 10. 2016. С. 7-16.
34. Кастельс М. Информационная эпоха: Экономика, общество и культура. М.: ГУ ВШЭ,2000.
35. Капіца В. Ноосферна епістемологія та ноо-методологія представлення знання і здійснення пізнання на засадах ноо-науки / Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2020. Вип. 28. С. 43–52.
36. Карнаух Б.П. Діалектика свободи: синтез вибору і необхідності /*Філософські обрії*. 2010. №23.
37. Квєк М. Національна держава, глобалізація та Університет як модерний заклад / К кн. :Ідея Університету: Антологія / М. Квєк. Львів : Літопис, 2002. С. 269-294.
38. Кисельов М.М., Гардашук Т.В., Грабовський С.І. та ін. Антропосфера: сучасні інтерпретації : Монографія / М.М.Кисельов, Т.В.Гардашук, С.І.Грабовський та ін. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2015, 192 с
39. Ковадло Г. Духовність і моральність: антропокультурні виміри філософії моралі. К.:Інститут філософії імені Г.С.Сковороди НАН України, 2014. 332с
40. Костючков С. К. Біополітичне підґрунтя філософсько-освітньої концепції в умовах громадянського суспільства: монографія / Херсон: Айлант, 2015. 320 с.
41. Костючков С. К. Пандемія короновірусної хвороби-2020: біополітична інтерпретація / Актуальні проблеми політики. 2020. Вип.65. С. 117-124.
42. Кримський С. Б. Під сигнатурою Софії / С. Б. Кримський. Київ : Києво-Могилян. акад., 2008. 367 с
43. 3. Колінгвуд Р. Дж. Ідея історії. К., 1996.
44. Луман Н. Поняття цілі та системна раціональність: щодо функції цілей у соціальних системах. К.: Дух і Літера, 2011. С. 211-282.
45. Людина і культура в умовах глобалізації. Збірник наукових статей. - К.: Видавець ПАРАПАН, 2003. 400 с.
46. Лях В.В., Пазенок В.С., Любивий Я. В., Райда К. Ю., Федорченко В. К.
47. Інформаційне суспільство у соціально-філософській ретроспективі та 40 перспективі: [монографія] / Інститут філософії ім. Г.С.Сковороди НАН України; Київський ун-т туризму, економіки і права / В.В. Лях (відп. ред.). К.: XXI століття: діалог культур, 2009. 404 с
48. Майклс К. Свобода от драм эго. Пер. с англ. Апышко Т. К.: Изд. ,,Книги Кима Майклса на русском языке'', 2019. 237 с.
49. Майклс К. Свобода от игр эго. Пер. с англ. Апышко Т. К.: Изд. ,,Книги Кима Майклса на русском языке", 2019. 226 с.
50. Майклс К. Свобода от иллюзий эго. Пер. с англ. Ходас И. К.: Изд. ,,Книги Кима Майклса на русском языке", 2019. 239 с.
51. Мамардашвили М.К. О сознании / Мамардашвили М.К. Необходимость себя . М.: Лабиринт,1996. 214-228.
52. Маслоу А. Новые рубежи человеческой природы. М.: Смысл,1999. 425с.
53. Маслоу А. Психология бытия. М.: Рефл-бук; К.: Ваклер,1997. 304 с.
54. Маркс К. Економічно-філософські рукописи 1844 року /К.Маркс; пер. з нім. / Маркс К., Енгельс Ф. З ранніх творів. К.: Політвидав України, 1973. С.520 – 532, 578 – 597.
55. Маркузе Г. Структура інстинктів і суспільство: Філософське дослідження вчення Зиґмунда Фройда / Г. Маркузе ; пер. О. Юдін. - К.: Ніка-Центр, 2010. 248 с.
56. Мід Дж. Г. Дух, самість і суспільство. З точки зору соціального біхевіориста / пер. з англ. К. : Український центр духовної культури, 2000. 374 с.
57. Мир в 2050 году / под. ред. Д. Франклина и Дж. Эндрюса; пер. с англ. – М.: Из-во «Манн, Иванов и Фербер; Из-во «Эксмо», 2013. 368 с.

58. Оже М. Криза сенсу в сучасному світі / Філософська і соціологічна думка. 1995. №5-6. С. 134-144.
59. Павлова Т. С.Класична раціональність та соціальна філософія. Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник» . Вип.152. С.177-179. URL: https://www.researchgate.net/publication/339299333_Klasicna_racionalnist_ta_socialna_filosofia
60. Парсонс Т. Соціальна структура і особистість /Т.Парсонс; пер. з англ.. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2011. 338 с.
61. Платонов С. После коммунизма. М., 1990.
62. Постнеклассика: философия, наука, культура. Санкт-Петербург, изд. Дом «Мир», 2009.
63. Постулаты Единой Жизни / Иерархия Мысли. Книги Единой Жизни. Чернівці, 2000. С.111 -138.
64. Потоки Розуму / Книги Единой Жизни. Чернівці, 2005. 264 с.
65. Право истины / Наука Единой Жизни. Чернівці, 2014. 134 с.
66. Проблема человека в западной философии. - М., 1988.
67. Рижак Л. Високотехнологічне суспільство: запити на креативну людину. Вісник Львівського університету. Серія філософські науки. 2019. Випуск 22. С.5-11. URL: http://fs-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/22_2019/3.pdf
68. Рюзен Й. Нові шляхи історичного мислення. Львів,Літопис, 2010.
69. Семашко Л.М. Сферный подход: философия, демократия, рынок, человек. Методология, концепции, проектировки. СПб., 1992.
70. Сен-Жермен. Свобода и демократия неразделимы.URL: https://www.universalpath.org/article/2940
71. Сорокин П. Моя философия – интегрализм /Социологические исследования. I992.№ 10.
72. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество. М., 1992.
73. Соціальні практики в глобальному вимірі / Попов Б. В., Фадєєв В. Б., Носова Г. Ю., Багінський В. В., Нельга О. В. К.: Наукова думка, 2007.
74. Смысл Бытия / Наука Единой Жизни. Чернівці, 2015. 162 с.
75. Тойнбі А. Дж. Дослідження історії в 2-х т., К. 1995.
76. Тоффлер Е. Нова парадигма влади. Знання, багатство й сила /Перекладач: Наталка Бордукова. Харків : Акта, 2007. 688 с.
77. Тоффлер Е. Третя хвиля / Перекладач: Андрій Євса, за редакцією Віктора Шовкуна. К.: Видавничий дім «Всесвіт», 2000. 480 с.
78. Уайтхед А. Н. Приключение идей. М.: ИФРАН, 2009. 383 с.
79. Уайтхед А. Религия и наука//Заблуждающийся разум? М., 1990.
80. Уайтхед, А. Н. Символизм, его смысл и воздействие. — Томск : Водолей, 1999.
81. Філософський енциклопедичний словник. К.: Абрис, 2002. 744 с.
82. Федотова В.Г. Цена прогресса (философско-полемические размышления). М., I988.
83. Франк З. Л. Духовні основи суспільства. М.: Республіка, 1992.
84. Франк С. Непостижимое/Соч. М., 1990.
85. Франк С. Смысл жизни /Вопросы философии. 1990. № 6.
86. Франкл В. Человек в поисках смысла. М.: Прогресс,1990. 368 с.
87. Фромм Э. Из плена иллюзий. Как я столкнулся с Марксом и Фрейдом / Фромм Э. Душа человека. М.: ООО «Изд-во АСТ-ЛТД», 1998. С.471-584.
88. Цехмістро І. Голістична філософія науки. Цехмістро І.З. Голістична філософія науки. Київ: Акта, 2003. 279 с.
89. Чому капіталізм неможливий за олігархії? Людвіґ фон Мізес про світоглядні основи капіталізму / Економіка та бюрократія у відкритому суспільстві: до 130-ї річниці з дня народження Людвіґа фон Мізеса: зб. наук. пр. / за ред. М. З. Буника, І. Б. Кіянки. Львів: ЛРіДУ НАДУб 2012. С. 178-186.
90. Шабанова Ю.Обоснование синтеза науки, религии и философии в теософском учении ЕП Блаватской. URL: http://theosophy. in ua/ru/naukovagrupa/statti/127

91. Шабанова Ю. Осциляція як вимір філософії метамодерну. Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences, 2019, 2 (2). С.13-22. URL: http://www.dnu.dp.ua/docs/visnik/fsnm/program_5e689fb198a64.pdf
92. Ящук Т.І. Філософія історії. Курс лекцій. К.: Либідь, 2004.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1.Перелік основних довідників тематичних ресурсів з філософії у комп'ютерній мережі INTERNET (http://www.philosophy.ru/linx/ linx1.html).
2. Додаткові філософські ресурси комп'ютерної мережі INTERNET (http://www.epistemelinks.com/link/PhiLink.html).
3. Національна бібліотека ім. В. Вернадського :URL: http://www.nbuv.gov.ua
4. Посилання на сайт Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України http://www.filosof.com.ua/publik.htm
5. Філософська думка. Український науково-теоретичний часопис.
6. Студентська електронна бібліотека URL: http://www.lib.ua-ru.net/ http://journal.philosophy.ua
7. Національна парламентська бібліотека України http://www.nplu.org/
8. Державна наукова установа «Книжкова палата України ім. Івана Федорова»http://www.ukrbook.net